

বি.কে.প্লোডাকসম্পর্কিনী
উত্তমকুমার ও অঞ্জনা আভিনীত

কুসুম

বি. কে. প্রোডাক্সন্সের নিবেদন

উত্তমকুমার ও অঞ্জনা অভিনীত

শুক-সাৱী

তাৰাশঙ্কুৰ বন্দেৱ্যাপাধ্যায়েৰ 'হারানো সুৱ' অবলম্বনে

পরিচালনা : সুলৈম মজুমদাৰ ● সঙ্গীত : হেমন্তকুমাৰ মুখোপাধ্যায়

চিৰনট্টা : শীঘ্ৰ বসু ॥ গীতিকাৰ : মোহিনী চৌধুৰী ও মুকুল দত্ত ॥ প্ৰধান সম্পাদক : অধৰ্ম চাটোজি ॥ প্ৰধান কৰ্মসচিব : সমৰ ঘোষ ॥ চিৰ শিল্পী : বিজয় ঘোষ ॥ শৰ যষ্টী : বাণী দত্ত ॥ শৰ পুনৰোহিণী : শামৰহনৰ ঘোষ ॥ বহিদৃশ্যে শৰ গ্ৰহণ : ইন্দু অধিকাৰী ও রণীন সেনগুপ্ত ॥ কল সজ্জা : বসীৰ আমেদ ॥ সজসজ্জা : সিনে ডেস, ডি. ব্ৰাদাৰ্স ॥ মৃত্যুপৰিকল্পনা : শামৰহনৰ ঘষ্ট ॥ সন্তোষী : শৰ ও শ্ৰী অৰ্কেষ্টা ॥ ব্যবস্থাপনা : নিমাই রায় ॥ সম্পাদনা : প্ৰতুল রায় চৌধুৰী ॥ কোৰ্যাদ্যক : অমৱনাথ চাটোজি ॥ ষুড়িও বাস্থাপনা : দামৰথী চৌধুৰী ॥ স্থিৰ চিৰ : তৰণ গুপ্ত ॥ শিল্প নিৰ্দেশক : হুমাইল সৱকাৰ ॥ দৃশ্য সংগঠন : গোপী সেন ॥ দৃশ্যপট : কবি দামৰথী ॥ পৰিচয় লিখন : দিগনেন ষুড়িও ॥ আনোক-সম্পাদক : হৰেন গাঢ়ুনী, হুমীৰ, সংস্কৃত, দিলীপ, অৰণী, মাকু, রামদনী, পন্তু, অভিন্ন ॥ সম্পাদক : হৰেন গাঢ়ুনী, হুমীৰ, সংস্কৃত, দিলীপ, অৰণী, মাকু, রামদনী, পন্তু, অভিন্ন ॥

প্ৰচাৰ পৰিকল্পনা : বিশ্ববৃত্ত বন্দেৱ্যাপাধ্যায় ॥

• সহকাৰীবৃত্তি •

প্ৰচালনাৰ : শুলৈম বিশ্ববৃত্ত, প্ৰধাৰণাৰ : চিৰনট্টাৰ প্ৰক্ৰিয়া, কেষ মণি ৰায় ॥ চিৰনট্টাৰ : প্ৰক্ৰিয়া, কেষ মণি ৰায় ॥ শৰ যষ্টী : প্ৰক্ৰিয়া চাটোজি ॥ কল সজ্জাৰ : মুসলিমৰ শৰ্মা, বচু গাঢ়ুনী ৰায় ॥ ব্যবস্থাপনাৰ : শীঘ্ৰ বসু, ভীমীৰ ॥ সাজসজ্জাৰ : দামৰথী রায়, বিষ্ণু সাম, পিশাচ চৰকুটা ॥ ব্যবস্থাপনাৰ : অমৱনাথ চাটোজি, মোহিনী চৌধুৰী ॥ সমৰহনৰ ঘষ্ট : শামৰহনৰ ঘষ্ট ॥ বিশ্ববৃত্তিৰ প্ৰচাৰে : বিশ্ববৃত্ত চাটোজি

• অঞ্জলি শিল্পী •

সুবৰ্ত্তা চাটোজি, সাধনা রায়চৌধুৰী, প্ৰতিমা কুঠৰ্ত্তী, ইন্দুলেখা চাটোজি, তুমন মুগাজী, ভাসু ব্যানাজী, জহুৰ রায়, সুখেন দাস, বৰীন ব্যানাজী (লেটোন), নৃপতি চাটোজি, পিশিৰ বিজে, অৱৰ মহিষি, মনি শীঘ্ৰাম, পৰমন শৰ্তাকাশ, শ্ৰেষ্ঠ চাটোজি (এ), হত্যা কুঠৰ্ত্তী, মঃ দলৱ, পৌৰী সৱকাৰ, জোখাৰা বানামী, শিখা কুঠৰ্ত্তী, চৰি দে, বৰু চৰি, দীৰেন চাটোজি, রঞ্জন ব্যানাজী, কল্পনকুমাৰ, শুলৈম দাস, হুমীল দাস, সতু মুকুলৰাম, রোমন ব্যানাজী (বাশগুল), অৰ্জনকুমাৰ, বন্ধনকুমাৰ (ৰাধা), বোগেন দাস, সাধু, বিনয় লাহুড়ী, গুণি দে, বিভাতী রায়, নিশিকৃষ্ণ, বচু গাঢ়ুনী, বিনু দত্ত, হামি হৰুহনৰ, দিলীপ চৰকুটা। সাধু, বিনয় লাহুড়ী (আ), হেন্দু কুঠৰ্ত্তী এবং আৰণত অনেকে।

• নেপথ্য কৰ্ত্ত সঙ্গীতে •

হেমন্ত মুখাজি, মাৰো দে, সকাৰা মুখাজি, লৌনা বটক, ও দেবী মুখাজি ।

• কৃতজ্ঞতা শীৰ্কাৰ •

কুমাৰী রাজলক্ষ্মী মুখাজি (বাস্থদেবপুৰ), শ্ৰীঅধ্যন্য হালদাৰ (ঘটকপুৰ), বি. মজুমদাৰ (সংগৰিকা), অনিমা হালদাৰ, পুৰ্ণিমা হালদাৰ (ঘটকপুৰ), বি. মজুমদাৰ (সংগৰিকা),

হৰেন রায় চৌধুৰী (সংগৰিকা), ডায়মণ হারবাৰ

ক্যালকাটাৰ মুভিটোন ষুড়িওতে আৱ. সি. এ. শৰ যষ্টী গীহীত এবং

ইঙ্গুলা ফিল্ম লাবদেটেজিভ প্রাঃ লিঃ-এ আৱ. বি. মেহতা কৰ্তৃক পৰিচৃতি

একান্তৰ পৰিবেশক : চিত্ৰালী ফিল্ম ডিস্ট্ৰিবিউটাৰ্স

শুক সাৱী

কাহিনী-মূল

যে মানুষটিকে কেন্দ্ৰ কৰে সাৱাটি প্ৰায় জড়ে নিত্য নতুন আনন্দেৰ মেলা বসে : যার হাসি যার গান যার বীশি দিনেৰ পৰ দিন গ্ৰামশুল্ক সকলকে মাতিয়ে রাখে : নাম তাৰ ননী। গান বাজনায় জড়ি নেই তাৰ। সবাই তাকে ওশাদ ব'লে খতিৰ কৰে।

বাপ মা ভাই বোন কেউ নেই তাৰ সংসারে। বিয়ে একটা ইংৰেজিল বাল্যকালে, তাৰ দেনাপাৰানোৰ কী-একটা গঙগোলে বউ সেই বিৱেৰ পৰ যেকেই প'ড়ে আছে বাপেৰ বাঢ়ীতে। কুঁড়ি কখন কুল হ'য়েছে—কৈশোৱ পোৰিয়ে কুঠস্ত ঘোবেৰে বোঁটায় পা দিয়েছে গিৰি : সে বথৰও ননী রাখে নি এতকাল।

গান আৰ বীশি। বীশি আৰ গান। এই নিয়েই দিবাৰাত্তিৰ মত ছিল সে। জমি জমা বিষয় আশৰ নিয়ে কথিনকালেও সে মাথা ঘামাই নি। ওশৰ বামেলা চাকৰ-মুনিয়েৰ জিয়া দিয়েই সে থালাব।

* * * * *

অনেকদিনেৰ না দেখা বউ গিৰিকে প্ৰথম যেদিন চোখেৰ দেখা দেখলো ননী, সেদিনও তাৰ কী উচ্ছাস—কী ছেলেমান্বি! লুকিয়ে লুকিয়ে দৃঢ়নে দৃঢ়নকে গান শোনানো—কত কথা—কত গল্প।

* * * * *

গিৰিৰ মতো, মিষ্টি বউকে নিয়ে ঘৰ ক'ৰতে বিদ্যুতৰ অশাস্তি হৰে জীবনে—একথা ননী বথোঁ আৰে নি কোনদিন। ননীৰ মতো গুণী মাহয়কে ঝায়ী পেয়ে কোনো ঝী অহঁথী হ'তে পাৰে— গিৰিৰ কি সেকথা আগে ভাবতে পেৰেছিল?

অদৃষ্টের লিখনে তবু তাই হোল শেষর্থস্ত ! কী করে হোল সেটাই আশ্রয় !
ঘরভাঙা ঐ পোড়া বাণিই বোধ হয় যতো নন্টের গোড়া !

গিরি চায় : ননী ঘরও কঢ়ক—গান বাজনও কঢ়ক ! তা নয় ! সারাদিন খালি বাইরে
বাইরে হৈ হৈ করে বেড়ালে ঘরের মাছবাটকে কতকগ আৱ নিজেৰ কাছে পায় গিরি !

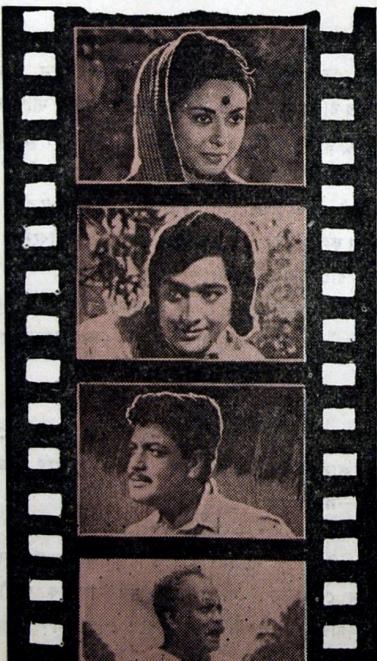
ননী ভাৰে : আৱ পচাটা সাধাৰণ বৌ-বিৰ মতো গিৰিও বুঝি তাৰ কাছে কেবল
শাড়ী গৱনা আৱ টাকাকড়িই চায় ! চায়না তাৰ ভালোবাসা ! চায় না তাৰ বাণি !

* * * * *

এইখনেই বাধলো সংঘাত ! এইখনেই শুরু হলো শুক-সারীৰ দ্বন্দ্ব !

* * * * *

এই দ্বন্দ্বেৰ শেষ কোথায় ? পোড়া বাণি আৱাৰ কোনদিন দুজনেৰ ভাঙা দুটি মনকে
জোড়া লাগতে পারলো কি না : পঞ্জীয়নেৰ মধুকুৱা সেই প্ৰণয়কাহিনী ছন্দে গানে
হাসিতে অঞ্চলতে উদেল হ'য়ে উঠেছে—আমাদেৱ এই “শুক-সারী” কথাচিত্তে !

১ ননীৰ গান : রচনা * মোহিনী চৌধুরী

বৌ বিৱাবী গো, পথে সাৰধানে যেও :

বুসিক কালাটানেৰ বাণী রসেৰ কথা কয় !

বাণী না মানে বাৱণ বাণী কৰে জালাতন

মানে না মানে না বাণী শৰূ অসময় !

৪ ননীৰ গান : রচনা * মোহিনী চৌধুরী

কাদেৱ কুলেৱ কণে তুমি ?

কোন গোকুলেৱ লমনা ?

আমাৰ পানে হান্লে নৱন

বাধ কেন গো বল না !

২ মাখনেৰ গান • •

‘বো কথা কও’

বো কথা কও পাখি ডাকে

বো গো কথা কও না !

ৰাত বে ভাৱী মিষ্টি লাগে

বো কথা কও—কও না গো !!

দৌড়ে পালাস ছাঁচ বাতাস

ভাকছে তাৰে কুলেৱ হুবাস

আৱ লো কিৰে আৱ লো কাছে

ৰাত বে ভাৱী মিষ্টি গো !!

বাউৱী হোল চাদৰু আৰু

মুচকি হাসি হাসছে নিলাজ

দাও গো ধৰা দাও গো সধি

ৰাত বে ভাৱী মিষ্টি গো !!

রচনা * মোহিনী চৌধুরী

৫ ননীৰ গান : রচনা * মুহিল দাত

আমতে মানা যেতে মানা

কথা বলিতেও মানা

বলি—ভাবিতে তো মানা নাই !

দেখতে মানা শুনতে মানা

ভালবাসিতেও মানা

বলি—মৰিতে তো মানা নাই !!

৬ ননীৰ গান : রচনা * মোহিনী চৌধুরী

ভাকাতি কৰিতে সথি

আসি নি এ নিশিৱাতে !

এসেছি প্ৰাণেৰ কথা

কহিতে তোমাৰি সাথে !!

—বাধি যদি বাছড়োৱে

যেও না যেও না স'বৈ—

কত ভালোবাসা দেখ

ভ'ৱে আছে আধিপাতে !!

৩ ননীৰ গান : রচনা * মোহিনী চৌধুরী

মাটিৰ এ খেলা ঘৰে মোৰ ভালো—

লাগে না পুতুল খেলা—

সেখা কী হবে গো এনে ঘৰণী ?

এই ভালো কিৰি বাণীৰ বাজায়ে

সারাদিন সারাবেলা—

একা তাসায়ে জীবন তৱণী !!

৭ ননীর গানঃ রচনা * মোহিনী চৌধুরী
 আমি নই নই নই প্রিয়া নই সেই বীশুরিয়া
 বৃন্দবনের ঘনচোরা—
 ননী মাথন চুরি করিল যে হরিল যে
 গোপনীয়সন মুখপোড়া ॥

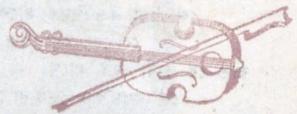
৮ শিরির গানঃ ০

দংশিল পীরিতি বুকে
 কুচি নাই কেন স্বে
 মনপাখী কথা শোনে না
 —পাখী কোন কথা শোনে না ॥
 ফুল হলো মঞ্জুৰী
 আমি তো ভয়েতে মিৰ
 আৰ বুঝি দূৰে ধৰা যাবে না ॥
 ঘৰে থেকে ঘৰে নাই
 পথেৰও তো শ্ৰে নাই
 বড় দেৱী হোলো বুঝি আসিতে !
 —কৃত দেৱী হোলো ভালবাসিতে !
 দৌঝিলে নেমে দেৰি
 সাগৰ হয়েছে এ কি !
 তল বুঝি খুঁজে পাওয়া যাবে না ॥
 রচনা * মুকুল দৃষ্টি

৯ বহুকণীর গানঃ রচনা * মোহিনীচৌধুরী
 কী কৰিস আমাৰ আমাৰ ?
 এ কী রে তোৱ পৰিবাৰ ?
 ছিল হার আমাৰ ঘৰে
 আৰুৰ বক্ষে আমাৰ ?
 পছিদিন না দেৱে যা চিনতে পাবে নি—
 ছিলনী আমি যে তোৱ গড়িদারী !
 পেছিছি আমাৰ যথন
 কিছুতেই ছাড়বো না আৰ ॥

১০ এই গানটি প্রথমে ননীর মুখে
 শেখে কড়ির মুখে ০ ০
 কি কহিব প্ৰেমকথা ?—কহন না যাব রে !
 বহি' রহি' হিয়া কেন পিয়াপথ চায় রে ?
 পিয়াপথ-মূলে কেন
 লুটায়ে পড়িতে চায়
 আৰি যমনাৰ জন তৰঙ মোৰ ?
 পড়িয়া মাৰিবে তবু
 ধায় বাছ পাখা মেলে
 প্ৰদীপেৰ পানে প্ৰাণ পতঙ্গ মোৰ ॥
 বুধৰ অঙ্গে অঙ্গ মিলাতে
 কাদিছে প্ৰতিটি অঙ্গ আমাৰ !
 ললাটোৱে লেখা নাই কি বে বিধি
 দৈয়ুৱাৰ স্বথ সঙ্গ আমাৰ ?
 নয়নে নয়ন রাখি ?
 সাধ হয় জেগে ধাকি
 সাৱা নিশি ওৱে প্ৰিয় বিহু মোৰ ॥
 রচনা * মোহিনী চৌধুরী

১১ ননীর গানঃ রচনা * মোহিনী চৌধুরী
 ও তোমাৰ ভাগৱকালো হিৰণচোপে
 সাত মাঘৰেৰ যায়া
 সথি আনলৈ বলো কে ?
 বৃগুলকুক পুষ্ট কুলে আৰখনেমেৰ ছায়া
 সবি আনলৈ বলো কে ?

১২ ননীর গানঃ রচনা * মোহিনীচৌধুরী
 মৱণ বীচন তোৱ হাতে নয়
 ওৱে অবুয়া মন !
 যিনি জীবেৰ জীবন—পতিতপাৰন
 শুৱণ রাখিদু তাৰ চৰণ ॥
 মানিস তাৰে—নাই বা মানিস,
 আনিস তাৰে—নাই বা জানিস,
 সেই তো পৰম বৃক্ষ রে তোৱ—
 সেই তো পৰম আপনজন !

১৩ ননীর গান ★ ★

কেন যে বোৰ না সথি কী ব্যথা আমাৰে
 স্বৰূপে ভাসায়ে নিল আঁজিজলধাৰে ॥
 বৰিল ধূলাতে সথি বে-মানতীমালা
 আমি আজো ফিরি ল'য়ে বুকে তাৰি জালা !

বুকে বড় জালা সথি
 তুমি বোৰ না রে—

বোৰ না কেন যে সথি কেন বোৰ না রে ॥

সেদিন আকাশে কত আলো ছিল টাঁচে !

সহসা ঢাকিল মেয়ে দেখে প্ৰাণ কাঁদে

তুমি কি আমাৰ লাগি

ব্যথামেঘভাৱে—

দিয়েছো ভাসায়ে আৰি জলে আপনারে ॥

রচনা * মোহিনী চৌধুরী

১৪ কড়ির গানঃ রচনা * মোহিনী চৌধুরী

একী হোল হৰি !—মোহিনীচৌধুরী
 কে নিল তোমাৰ—হৱিয়া ?
 আহা, কেবা সে যুবতী তোমাৰে এমতি
 দিল হে বিবী—কৱিয়া ?

১৫ কড়ির গানঃ রচনা * মোহিনী চৌধুরী

ও মুখকমলে হেৱি’
 এ আৰিথ অমৱ হোলো !
 পলে—ডেকে না বদন সপি
 তোলো যুগানি তোলো ॥
 ঘৰে কি ঘৰে না মুঠ
 ও অপৰে দেৰি বৈধ !
 ঘৰমে ঘেও না স’রে
 খোলো উঠন খোলো ॥

। মেগথ্যকণ্ঠ । ননীর গান : হেমন্ত মুখাজ্জী । শিরির গান : সক্ষা মুখাজ্জী (গুণ) ।
 কড়ির গান : মাঝা দে । মাঘবনেৰ গান : জোনা ঘটক । বহুকণীৰ গান : দেৱী মুখাজ্জী ।

* * তাৰকা চিহ্নিত গানগুলি গ্রামোফোনে রেকৰ্ডে প্ৰকাশিত হয়েছে ।

১৬ কড়ির গানঃ রচনা * মোহিনী চৌধুরী

জলে শুণ দেটে সথি জলেৱই পিপাসা—

না ভৰে হাদ্য নাহি—পেলে ভালোবাসা ॥

(সে বলে) শালো বাসতে দিও—

: কাঁচে আসতে দিও !

তুৰে দুৱে রেখো না সথি গো আমাৰে ॥

১৭ কড়ির গানঃ রচনা * মোহিনী চৌধুরী

পান স্বপ্নী খয়েৰ চণেৰ

ভাৰ ভিজ লি পৰাপৰে ।

সঁষ্টি লো তোমাৰ হাতেৰ শুণে—

তৈয়াৰি পানে কী রস কাৰে !

তোমাৰ হাতেৰ মিষ্টি পিলি

গোলে বাবে বাজেৰে না সঁষ্টি ।

লাল টুকুকু চৌটিৰে হাসি

. চৌটি ছুটি আৰ ছাড়বে না সঁষ্টি ॥

১৮ কড়ির গান ★ ★

ওগো চন্দ্ৰবনী স্বদৰী ধনি

তোমাৰ দেখে কি তোলা যায় সথি ?

আৰিথ চুটি কিমে কিমে চায় ।

এ নয়ন-নীলে তুমি চন্দ্ৰমা !

ঘৰালৈ যে কত কুপেৰ শৰমা !

তুমি তো জান না তোমাৰত মাধুৰী

আমাৰ প্ৰাণে কি দোলা দেয় ।

যানে হয় যেন দেখি মাই

দেখে দেখে শাখ দেটে না আৰিপি

আৰিপিপো চেয়ে থাকি তাই ।

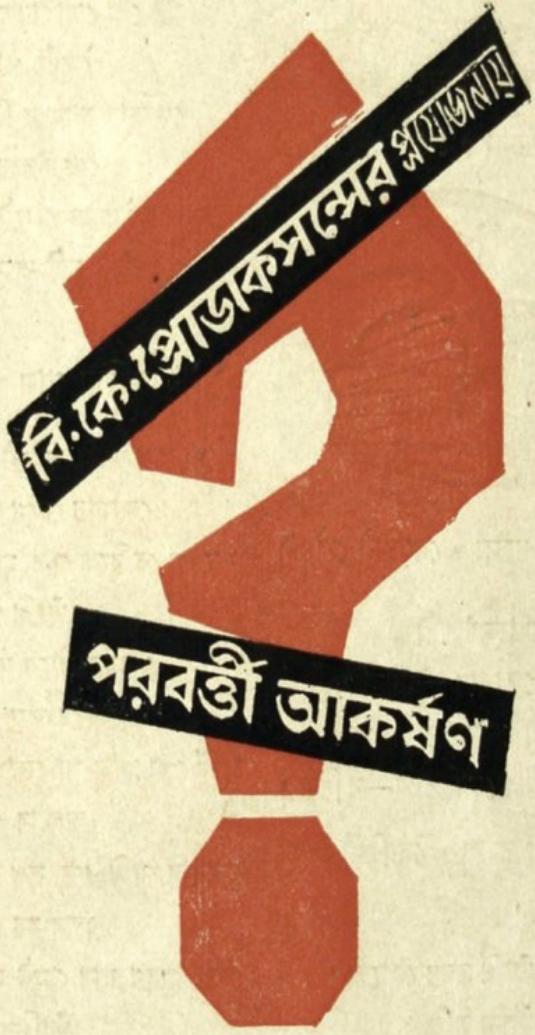
সে কোন জনমে তিলে সকিনী

মনে নাই তু মনে হয় চিনি !

তুমি তো জান না তোমাৰত বৈধয়া

আভিনন্দা এসে কিৰে যাই ॥

রচনা * মোহিনী চৌধুরী

সম্পাদনা : বিধুভূষণ বন্দ্যোপাধায়। অঙ্করণ : নির্মল রায়।

মুদ্রণ : চিঠানী প্রেস। ক্লুপ-মঞ্চ প্রকাশিকা : ৮১, বিধান সরণি, কলিকাতা-৭ টেলিঃ ৫৫-১৬০০